

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

สภาพปัจจุบันสังคมไทยก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ล้วนแต่มีความเจริญก้าวหน้าในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรม และด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความเจริญด้านวัตถุในยุค คิดใหม่ ทำใหม่ ได้เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต มีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ ทำให้สังคมมีปัญหาเพิ่มมากขึ้นส่งผลกระทบต่อทางตรง และทางอ้อมต่อเด็กและเยาวชน (พระไพศาล วิสาโล, 2545, หน้า 88) ดังนั้นเพื่อให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ จึงต้องมีการพัฒนา “คน” และ “คุณภาพของคนให้มีจิตใจที่ดีงามและวัฒนธรรมปลูกฝังในจิตใจ” ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาจะต้องมีการวางรากฐานที่ถูกต้องตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งการพัฒนาคุณภาพคนนั้นเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การศึกษาศีลธรรมและวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่สำคัญประการหนึ่งที่ดีเป็นปัจจัยหลัก ซึ่งจะนำประเทศไปสู่แนวทางที่พึงประสงค์ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และศิลปวัฒนธรรม จึงมีบทบาทที่จะช่วยพัฒนาปรับปรุงจิตใจ อุปนิสัย และคุณสมบัติทางกายภาพต่างๆ ของประชากรให้ดีขึ้น เด็กและเยาวชนถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และจะเป็นอนาคตที่ดีของประเทศชาติต่อไปในอนาคต (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 8) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทั้งภาครัฐ และเอกชนต้องมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่ปลูกฝังและสร้างศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตไทยที่ดีงาม โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้มีความประพฤติกและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยที่ต้องการให้ชีวิตคนในสังคมมีคุณลักษณะดี เก่ง และมีความสุข (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 1-33) กล่าวในความนำไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กล่าวว่า สถานศึกษาจัดเป็นกระบวนการเรียนที่มุ่งหวังการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดจุดมุ่งหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้อื่นเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เห็นคุณค่าของวินัยในตนเองปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์มีศีลธรรม ระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญาอารมณ์ และสังคม

ส่งเสริม และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยกำหนดคุณภาพ ผู้เรียนรู้ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่มสาระ เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ยึดมั่นในศีลธรรม ทำความดีและมีค่านิยมที่ดีงามนั้น ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกรมวิชาการ (2545, หน้า 111) กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีว่า สาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติความสำคัญหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน มาตรฐาน ส 1.2 ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา มาตรฐาน ส 1.3 ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงามและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน

ในช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) มีจุดมุ่งหมายให้เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมล้ำค่าและในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ และเกิดศรัทธาในพระรัตนตรัย ด้านการเรียนรู้พุทธประวัติ เน้นเหตุการณ์ตั้งแต่ตรัสรู้ ประกาศพระศาสนาเสด็จกลับไปโปรดพระพุทธบิดาและพระประยูรญาติ ทรงบำเพ็ญพุทธกิจต่างๆ เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก มีความรู้และศรัทธาต่อพระรัตนตรัยและพระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญต่อมวลมนุษยชาติ รวมทั้งเข้าใจหลักธรรมที่สำคัญพระพุทธศาสนา คือ ไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ตระหนักในการละเว้นจากความชั่ว ทำความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์

นอกจากนี้พระพุทธศาสนามีเรื่องของศาสนพิธีมาเป็นกิจกรรมการพัฒนานักเรียน เพราะเหตุที่ว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวต่างจากชาติตะวันตก เพราะมีพระพุทธศาสนาเป็นตัวกำหนดวิถีทางของการดำเนินชีวิต เป็นสังคมที่มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอยู่เนืองๆ และศาสนพิธีนั้นเป็นเหมือนแนวทางที่จะนำไปสู่หนทางที่ยังผลให้สำเร็จได้ด้วยอุบายอันแยบคายด้วยผลที่เนื่องมาจากพิธีกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมนั้นๆ ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นสำหรับทุกๆ ศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็ตามต้องให้ความสำคัญเรื่องพิธีกรรมทางศาสนาเช่นกัน ทั้งนี้

เมื่อกล่าวถึง พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนานั้น จึงมีความสำคัญมากๆ เพราะเป็นเหมือนดังสะพานทอดไปสู่ความสำเร็จในอนาคตของการทำงานที่ตนประสงค์จะต้องทำ ซึ่งทุกๆ ศาสนานั้นล้วนมีพิธีกรรมด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะมากหรือน้อย เพราะว่า "ศาสนพิธี" เป็นกิจกรรมจะนำไปสู่หนทางของความสำเร็จของศาสนานั้นๆ ดังนั้น ศาสนพิธี ถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของพระพุทธศาสนา ในฐานะที่เยาวชนส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธควรศึกษาและปฏิบัติตามศาสนพิธีต่างๆ ให้ถูกต้องตามค่านิยมของสังคมชาวพุทธซึ่ง "พุทธศาสนพิธี" ก็สามารถบอกถึงความเป็นคนมีวัฒนธรรมมีเชื้อชาติ ความศรัทธา ความเป็นเอกราชของคนใน

ชุมชนนั้นๆ การสืบทอดความเชื่อในศาสนาจนทำให้เกิดเป็นประเพณีต่างๆ จนมาเป็นการสร้างวัฒนธรรมประจำชาติ ด้วยเหตุที่ว่า พิธีกรรมนั้นเป็นเหมือนสิ่งที่จะนำผู้ที่มีความศรัทธาในพิธีไปสู่จุดมุ่งหมายของศาสนาได้ด้วยกุศโลบายอันมาจากพิธีกรรมนั้นๆ ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่แก่นของศาสนาก็ตาม สมดังที่ท่านผู้รู้ให้ความเห็นว่า พระพุทธเจ้าไม่ทรงสนับสนุนให้ประกอบพิธีกรรมมากนัก เพราะไม่ใช่สาระสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์หลุดพ้นจากทุกข์ได้ พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาได้เกิดภายหลัง โดยการรับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดูแล้วนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา ถึงอย่างไรก็ตาม พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาก็มีความสำคัญในแง่ของสังคม กล่าวคือ ทำให้ประชาชนกับศาสนามีความสัมพันธ์กันมากขึ้น (สุจิตรา อ่อนค้อม, 2542, หน้า 181) การที่ทุกๆ ศาสนานั้น มีพิธีกรรมที่จะนำพาบริษัทของตนไปสู่หลักพิธีกรรมต่างๆ นั้น ล้วนแล้วแต่มีความจำเป็นและความสำคัญ ถึงแม้ศาสนพิธีจะเป็นเพียงดั่งเปลือกนอกของศาสนา แต่ก็ขาดเสียไม่ได้เหมือนประหนึ่งว่า ของที่มีค่ามากเป็นสิ่งที่ทนได้กับน้ำลมและไฟก็จริง แต่เมื่ออยู่นานๆ ก็เลยเสียหายไปในที่สุดเปรียบเหมือนพิธีกรรมทางศาสนาก็เช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ตัวสาเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งขึ้นโดยตรงก็ตามแต่ก็ต้องทำด้วย

การพัฒนาการของศาสนพิธี คือ แบบแผนหรือแบบอย่างที่พึงปฏิบัติในศาสนา เมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนาจึงหมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่พึงปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ศาสนพิธีเป็นสิ่งที่อยู่ในทุกๆ ศาสนาซึ่งแตกต่างกันไปตามลักษณะความเชื่อของศาสนานั้นๆ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังศาสนา แม้จะไม่ใช่สิ่งที่เป็นแก่นของศาสนา แต่ท่านผู้รู้ได้เปรียบพิธีกรรมหรือศาสนพิธี ว่าเป็นดั่งเปลือกไม้ซึ่งคอยห่อหุ้มแก่นของต้นไม้ คือ เนื้อแท้ของไม้ไผ่ฉนั้น (แก้ว ชิตตะขบ, 2547, หน้า 232) ในพระพุทธศาสนานั้น ถึงแม้ว่าเมื่อก่อนที่พระพุทธองค์ทรงประกาศศาสนาจะไม่เห็นเป็นชัดมากนักก็ตามแต่ด้วยพิธีการต่างๆ ก็มีระเบียบแบบแผนที่เป็นขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติตาม เมื่อไม่ทำพิธีกรรมอาจจะไม่สำเร็จประโยชน์ได้สมดังที่ว่า (ศาสนพิธี) ต้องมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากคำสอนของศาสนา ซึ่งพิธีกรรมนี้จะทำให้ศาสนาแยกออกจากลัทธิได้ ส่วนมากจะเป็นบัญญัติแต่วินัยและที่เพิ่มขึ้นมาภายหลังก็มี ทางพุทธศาสนิกก็ยังถือว่าเป็นเรื่องสำคัญจะขาดเสียมิได้ พิธีกรรมของศาสนาต่างๆ เช่น พิธีอุปสมบทของศาสนาพุทธ (สุจิตรา อ่อนค้อม, 2542, หน้า 5) และการที่มนุษย์นั้นมีวัฒนธรรมก็เพราะมีศาสนาเป็นแบบแผนเป็นค่านำหนด จะเห็นได้ว่า เมื่อมนุษย์มีศาสนาก็จะเริ่มมีพิธีกรรมต่างๆ อันเนื่องด้วยความเชื่อของคนเป็นพื้นฐาน เมื่อมนุษย์เริ่มมีความเชื่อก็จะประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่ตนนับถือตามความเชื่อในคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือจนในที่สุดก็เป็นวัฒนธรรมเป็นแบบอย่างและแบบแผนในสังคมที่พึงปฏิบัติในศาสนา (กรมการศาสนา, 2549, หน้า 90)

สังคมไทยนั้น ถึงแม้ว่าจะเป็นสังคมที่มีผู้นับถือพุทธศาสนาสายเถรวาทเป็นจำนวนมากถึงประมาณ คิดเป็นร้อยละ 94.54 (พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตภาโณ) 2550, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวไว้ว่า คนที่รู้เรื่องและนำประกอบพิธีกรรมอันสำคัญทางศาสนานั้นน้อยมาก ด้วย

เพราะความไม่เอาใจใส่ในพิธีกรรมที่มีความสำคัญต่อการสืบทอดพระพุทธศาสนา ด้วยว่าพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาอันจะทำให้มีการส่งช่วงต่อทางวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม อันเป็นแบบพิธีกรรมของชาวพุทธที่จะต้องปฏิบัติสืบทอดต่อแต่ผู้ที่สืบทอดนั้นหายากจึงจะต้องสร้างบุคลากรผู้นำทางพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "มัคนายก" ที่จะเป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

โรงเรียนอนุบาลเส้าไห้ ซึ่งตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลเส้าไห้ อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 จนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนในเครือข่ายสหวิทยาเขตมณฑล (อนุบาลประจำอำเภอเส้าไห้) สภาพที่ตั้งของชุมชนในเขตบริการโรงเรียนอนุบาลเส้าไห้ ประกอบด้วยตำบลและหมู่บ้าน ดังนี้ ตำบลเส้าไห้ จำนวน 7 หมู่บ้าน ตำบลเมืองเก่า จำนวน 3 หมู่บ้าน และตำบลศาลารีย์ไทย จำนวน 2 หมู่บ้าน นักเรียนในเขตเทศบาลตำบลเส้าไห้ จำนวนทั้งสิ้น 1,035 คน ครัวเรือน ประชากรรวม 2,827 คน ด้านประเพณีวัฒนธรรมของประชาชนในเขตบริการของโรงเรียนอนุบาลเส้าไห้ ประชากร ร้อยละ 99.9 นับถือศาสนาพุทธ จึงมีประเพณีวัฒนธรรมแบบชาวพุทธโดยทั่วไป ส่วนด้านภาษานั้น ประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาไทยกลาง แต่ในบางพื้นที่ใช้ภาษาพูดด้วยภาษาไทยยวน ลาว มีอาชีพกสิกรรม รับจ้าง ค้าขายรับราชการ เป็นพื้นที่ปลูกข้าวที่มีชื่อเสียง (แผนกลยุทธ์ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549, หน้า 1)

การพัฒนาการเรียนการสอนและการปฏิบัติตนตามพุทธศาสนพิธี สำหรับนักเรียนเนื่องด้วยโรงเรียนอนุบาลเส้าไห้ นั้น อยู่ในเขตบริเวณวัดสูง ตำบลเส้าไห้ อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี จึงเป็นการเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนด้านประสบการณ์ตรงกับสถานที่ปฏิบัติจริงตามความเหมาะสม ผู้วิจัยสามารถนำนักเรียนให้เข้าใจหลักการประกอบพิธีกรรมได้อย่างถูกต้องและสามารถเป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธีกรรมได้ในอนาคต

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นผู้วิจัยได้สนใจที่จะศึกษาพัฒนาเรื่องการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเส้าไห้ อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหา จนสามารถพัฒนาเยาวชนชาวพุทธ ให้เป็นผู้นำด้านกิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของประเทศชาติ สืบต่อไป

คำถามการวิจัย

จะสามารถพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเส้าไห้ อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี ได้อย่างไร โดยประกอบด้วย ข้อคำถาม 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. ในสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ ด้านของการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห อำเภอสนาไห จังหวัดสระบุรี เป็นเช่นไร

2. แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห อำเภอสนาไห จังหวัดสระบุรี คืออะไร

3. จะสามารถการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห อำเภอสนาไห จังหวัดสระบุรี ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาและความต้องการการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห อำเภอสนาไห จังหวัดสระบุรี

2. เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห อำเภอสนาไห จังหวัดสระบุรี

3. เพื่อพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห อำเภอสนาไห จังหวัดสระบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่

โรงเรียนอนุบาลเสนาไห อำเภอสนาไห จังหวัดสระบุรี

2. ขอบเขตประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

1. ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนทั้งสิ้น 123 คน ในภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2551 และผู้วิจัยดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยการจับสลากจาก 3 ห้องเรียนทั้งหมด ให้เหลือ 1 ห้องเรียน ได้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 จำนวน 41 คน โดยแบ่งเป็นนักเรียนชาย จำนวน 21 คน เป็นนักเรียนหญิง 20 คน

2. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาพุทธศาสนพิธี ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ และ 2) กลุ่มที่เป็นฆราวาส รวมทั้งสิ้น จำนวน 18 รูป/คนดังนี้

1. กลุ่มที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ จำนวน 6 รูป ได้แก่

- 1.1 พระภิกษุผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จำนวน 1 รูป
- 1.2 พระภิกษุผู้รู้และเชี่ยวชาญในด้านศาสนพิธี จำนวน 2 รูป
- 1.3 พระภิกษุดำรงตำแหน่งตัวแทนคณะกรรมการศึกษาเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 1 รูป
- 1.4 พระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในวัดสูง จำนวน 2 รูป
2. กลุ่มที่เป็นฆราวาส จำนวน 12 คน ได้แก่
 - 2.1 ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเสาไห้ จำนวน 2 คน
 - 2.2 ตัวแทนครูประจำชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 คน
 - 2.3 มัคทายกและไวยาวัจกรของวัดสูง จำนวน 2 คน
 - 2.4 ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 7 คน

3. ขอบเขตของเนื้อหา

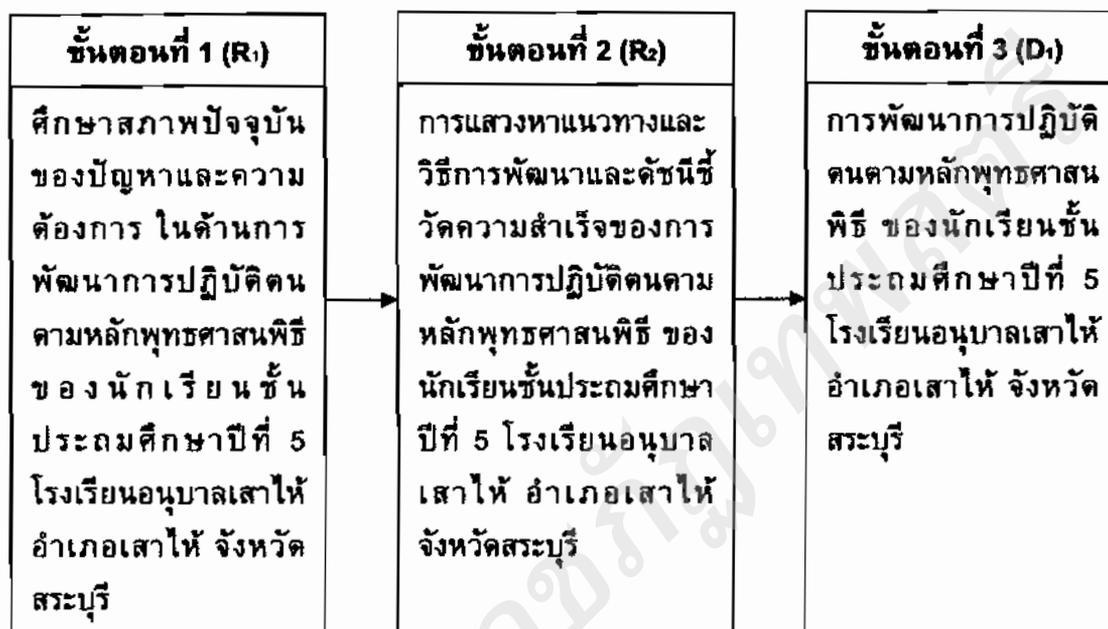
ผู้วิจัยศึกษา การพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี เพื่อพัฒนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ในการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ในฐานะพุทธศาสนิกชน มีความรู้ ความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง ตามหลักการของพุทธศาสนพิธี ของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2548, หน้า 12-61) แล้วสามารถประยุกต์และนำมาปฏิบัติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีกรอบของการวิจัย ตามหัวเรื่องพุทธศาสนพิธีที่ใช้ในการเรียนตามหลักสูตร และที่ใช้ประกอบกิจกรรมอยู่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งได้พิจารณาดูความเหมาะสมกับนักเรียนเป็นสำคัญดังนี้

1. การแสดงความเคารพพระรัตนตรัย
 2. การประเคนของถวายพระภิกษุ
 3. การอาราธนาศีล อาราธนาธรรม อาราธนาพระปริตร
 4. การกรวดน้ำอุทิศ
4. ขอบเขตระยะเวลาในการวิจัย คือ ปีการศึกษา 2551

วิธีการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี เป็นการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เชื่อมั่นว่า ผู้ที่มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี มีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถ้าได้รับการเสริมพลัง (empowerment) อย่างเหมาะสม ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่ง

เป็นการวิจัยที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสำคัญ จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกๆ ฝ่ายและทุกขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา มีการดำเนินงานไว้ 3 ขั้นตอนต่อเนื่องกัน ปรากฏดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ตามหลักของพุทธศาสนพิธี ประกอบด้วย 1) การแสดงความเคารพพระรัตนตรัย 2) การประเคนของถวายพระภิกษุ 3) การอาราธนาศีล อาราธนาธรรม อาราธนาพระปริตร และ 4) การกรวดน้ำอุทิศ

การพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการที่ใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ในการแก้ไขปัญหาของการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ประกอบด้วย 1) การแสดงความเคารพพระรัตนตรัย 2) การประเคนของถวายพระภิกษุ 3) การอาราธนาศีล อาราธนาธรรม อาราธนาพระปริตร 4) การกรวดน้ำอุทิศ

พุทธศาสนพิธี หมายถึง พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นทั้งพุทธบัญญัติและประเพณีปฏิบัติ คือ 1) การแสดงความเคารพพระรัตนตรัย 2) การประเคนของถวายพระภิกษุ 3) การอาราธนาศีล อาราธนาธรรม อาราธนาพระปริตร และ 4) การกรวดน้ำอุทิศ

การแสดงความเคารพพระรัตนตรัย หมายถึง วิธีการแสดงความเคารพพระรัตนตรัย เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนมีความนับถือมี 3 วิธีการ คือ 1) การประนมมือ 2) การไหว้ และ 3) การกราบ ตามหลักของพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี

การประเคนของถวายพระภิกษุ หมายถึง วิธีการถวายสิ่งของต่างๆ แต่พระภิกษุสงฆ์ ตามหลักของพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี

การอาราธนาศีล อาราธนาธรรม อาราธนาพระปริตร หมายถึง วิธีการเชื้อเชิญให้พระภิกษุสงฆ์ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาตามหลักของพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี

การกรวดน้ำอุทิศ หมายถึง การอธิษฐานจิตอันเป็นกุศลและแผ่ส่วนบุญที่ตนกระทำขึ้น ให้แก่ผู้อื่นมีญาติของตน เป็นต้น ของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5

นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ ตำบลเสนาไห้ อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ หมายถึง ข้อมูลที่บ่งชี้ถึงผลของการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ว่าสามารถพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. นักเรียนโรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี สามารถปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ได้ถูกต้องและประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้
2. นักเรียนโรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี มีความรู้ มีความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติตน ได้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี และก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาสืบทอดธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติได้
3. พระสงฆ์ผู้สอน วิชาพระพุทธศาสนา และครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา สามารถนำแนวทางและวิธีการที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันและสอนนักเรียนอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ